

Jarosław Cylkowski

Użycie i wykorzystanie sił zbrojnych RP w zarządzaniu kryzysowym

Kultura Bezpieczeństwa. Nauka-Praktyka-Refleksje nr 20, 107-126

2015

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

KULTURA BEZPIECZEŃSTWA
NAUKA – PRAKTYKA – REFLEKSJE
NR 20, 2015 (107–126)

UŻYCIE I WYKORZYSTANIE
SIŁ ZBROJNYCH RP
W ZARZĄDZANIU KRYZYSOWYM

USE AND EXPLOITATION OF THE POLISH
ARMED FORCES IN CRISIS MANAGEMENT

JAROSŁAW CYLKOWSKI

ABSTRACT

This publication deals with the contemporary possibilities of using resources and the Polish Armed Forces in the process of crisis management. Newer threats and rapidly changing environment requires a new perspective on the role that should meet the Polish Armed Forces in ensuring the security of the country. New challenges require not only the creation of legislation that will provide capacity for action in the formal aspect, but also upgrading units and sub-dislocation of military units in order to effectively carry out the tasks of crisis management.

KEYWORDS

security, armed forces, crisis management, crisis situation, army

ABSTRAKT

Niniejsza publikacja traktuje o współczesnych możliwościach wykorzystania zasobów i środków Sił Zbrojnych RP w procesie zarządzania sytuacjami kryzysowymi. Coraz to nowsze zagrożenia a także dynamicznie zmieniające się otoczenie wymaga nowego spojrzenia na rolę, jaką powin-

ny spełniać Siły Zbrojne RP w zapewnieniu bezpieczeństwa kraju. Nowe wyzwania wymagają nie tylko stworzenia regulacji prawnych, które zapewnią możliwości działania w aspekcie formalnym, ale także modernizacji, dyslokacji oddziałów i pododdziałów jednostek wojskowych w celu skutecznego realizowania zadań związanych z zarządzaniem kryzysowym.

SŁOWA KLUCZOWE

bezpieczeństwo, siły zbrojne, zarządzanie kryzysowe, sytuacja kryzysowa, armia, wojsko

WPROWADZENIE

W dzisiejszym świecie występuje coraz więcej zagrożeń. Rozwój techniki a także różnorodne procesy polityczno-gospodarcze, w tym postępująca integracja Polski w ramach NATO i Unii Europejskiej wyznaczyły nowe zadania w zakresie zarządzania kryzysowego. Zagrożenia takie jak: napływ imigrantów, terroryzm, klęski żywiołowe, skażenia, cyberprzestępczość, konflikty zbrojne, wojny hybrydowe sprawiły, że do całej listy inspekcji, straży i służb realizujących zadania z zakresu zarządzania kryzysowego na obszarze Polski dołączyły Siły Zbrojne RP. Wynika to przede wszystkim z skali zagrożeń, ich skutków a także z środków i zasobów, które należy wykorzystać w celu skutecznego ich opanowania. W wielu przypadkach użycie Sił Zbrojnych RP pozwala na skuteczne realizowanie zadań związanych z zarządzaniem kryzysowym. Poniżej przedstawię podstawowe zagadnienia a także uwarunkowania prawne umożliwiające użycie jednostek wojskowych podległych Ministrowi Resortu Obrony Narodowej w sytuacjach kryzysowych.

WSPÓŁCZESNE POJĘCIE BEZPIECZEŃSTWA I RODZAJE ZAGROŻEŃ

Zarządzanie Kryzysowe w myśl przepisów ustawy o zarządzaniu kryzysowym jest to szereg działań podejmowanych przez organy administracji publicznej będąca elementem kierowania bezpieczeństwem narodowym, która polega na zapobieganiu sytuacjom kryzysowym, przygotowaniu do przejmowania nad nimi kontroli w drodze zaplanowanych działań, reagowaniu w przypadku wystąpienia sytuacji kryzysowych oraz na odtworzeniu infrastruktury lub przywróceniu jej pierwotnego charakteru.

Bezpieczeństwo państwa w rozważaniach i ocenach wielu publicystów jest określane jako stan, w którym brak jest zagrożeń dla istnienia państwa oraz jego demokratycznego ustroju. Bezpieczeństwo państwa w tym aspekcie utożsamiane jest jako szereg działań, które obejmują w swym zakresie „dyrektywy dbania o jego suwerenność, integralność terytorialną i potencjał obronny, nawet gdy nie występuje zagrożenie ze strony innych państw lub terrorystów¹⁷”. Coraz to nowsze wydarzenia, zwłaszcza te charakterze katastrofalnym w większym stopniu niż jeszcze parę lat temu skłaniają nas do identyfikacji nowych obszarów bezpieczeństwa narodowego. W przeszłości bezpieczeństwo narodowe odnosiło się w głównej mierze do aspektów wojskowych i politycznych, ściśle utożsamiając je z wielkością, siłą a także stopniem nowoczesności własnej armii przy jednoczesnej analizie potencjału militarnego sąsiadów przy uwzględnieniu istniejących sojuszy obronnych. Obecnie pojęcie to zostało znacznie rozszerzone i można mówić nawet o redefiniowaniu bezpieczeństwa narodowego. W dzisiejszych czasach związane jest ono z płaszczyznami demograficznymi, kulturowymi ale także z możliwościami ochrony ludności, dóbr materialnych przed zdarzeniami o charakterze losowym, takimi jak: katastrofy, klęski żywiołowe, skażenia środowiska. W literaturze znajdujemy także definicje, które formułują tezę o związku bezpieczeństwa państwa z pojęciem dobra wspólnego, tym samym niemożności traktowania państwa jako odrębnego bytu w całości oderwanego od potrzeb i interesów obywateli². Nawiązując do powyższej tezy można przyjąć, że bezpieczeństwo państwa nie zależy tylko od tego, czy jego byt, ustrój, administracja, powiązania polityczno-społeczne a także gospodarcze oraz terytorium są niezagrożone, bezpieczeństwo państwa jest także tożsame z bezpieczeństwem każdego obywatela, który czuje się bezpiecznie, ponieważ państwo zapewnia wszystkim mieszkańcom prawo do wolności i bezpieczeństwa osobistego. W innym ujęciu zagrożenie dla bezpieczeństwa narodowego stanowi wydarzenie lub ciąg wydarzeń, które w stosunkowo krótkim czasie mogą spowodować znaczący spadek jakości życia mieszkańców danego państwa, zwłaszcza

¹ J. Karp, *Bezpieczeństwo państwa* [w:] *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz encyklopedyczny*, W. Skrzydło, S. Grabowska, R. Grabowski (red.), Warszawa 2009, s. 108-109.

² W.J. Wołpiuk, *Bezpieczeństwo państwa i pojęcia pokrewne. Aspekty konstytucyjnoprawne* [w:] *Krytyka prawa. Niezależne studia nad prawem. Tom II: Bezpieczeństwo*, W. Sokolewicz (red.), Warszawa 2010, s.181-202.

w sferze ich komfortu psychicznego. Mówimy o tym, w sytuacji gdzie dane wydarzenie bądź ich ciąg nie pozwalają na swobodne dokonywanie wyborów i decyzji (lub w znaczący sposób je ograniczają) przez rząd, instytucje państwa, organizacje pozarządowe, firmy, korporacje, osoby prywatne³. Nieustanne dążenie do zapewnienia bezpieczeństwa, które nierozzerwalnie wiązało się z możliwością obrony przed różnorodnymi zagrożeniami od zawsze towarzyszyło człowiekowi podczas jego życia na ziemi. Co oczywiste wraz z rozwojem cywilizacji, a także postępowaniem społecznym pojęcie bezpieczeństwa ulegało znaczącym zmianom, co było skutkiem zmieniającego się podejścia mieszkańców ziemi do własnego jak i zbiorowego bezpieczeństwa. Jednocześnie zwiększała się świadomość, że nie można w sposób całkowity zapewnić sobie bezpieczeństwa, tym samym stworzyć katalog procedur, postępowań, które w pełni zabezpieczyłyby człowieka przed różnorodnymi zagrożeniami. Te różnorodne zagrożenia są niejako wpisane w przyrodę a także jego naturę i są nierozłącznym jej elementem⁴. Wydarzenia wojenne z XX w., w tym postępujący wyścig zbrojeń z czasów zimnowojennego podziału świata, a także nowe zagrożenia, które pojawiły się wraz z początkiem obecnego stulecia (terroryzm, groźba użycia broni masowego rażenia) sprawiły, że system bezpieczeństwa musiał ulec zasadniczej przebudowie. Wiązało to się także z zmieniającymi się uwarunkowaniami polityczno – gospodarczymi a także nowym współzależnością kulturowym i regionalnym. Te wszystkie zmiany w istotny sposób zmieniły podejście państw do systemu bezpieczeństwa, zarówno w aspekcie zewnętrznym jak i wewnętrznym. W terminologii wojskowej pojawiło się w ostatnich dziesięcioleciach wiele nowych dotąd nieznanych terminów. Pojawienie się takich problemów jak: konflikt lokalny, etniczny, regionalny, gospodarczy, przewlekły, wojna hybrydowa, cyberwojna sprawiły, że regularne siły zbrojne poszczególnych państw muszą uczestniczyć w działaniach dotąd nie przewidzianych dla istniejących sił zbrojnych. Działania te mają na celu w głównej mierze ograniczyć rozwój ewentualnego konfliktu zbrojnego na szerszą skalę a także utrzymać wynegocjowany pokój lub zapewnić pomoc hu-

³ G. Lisowski, *Rola i zadania Sił Zbrojnych RP w zarządzaniu kryzysowym państwa* [w:] *Bezpieczeństwo i zarządzanie kryzysowe – aktualne wyzwania. Współczesne aspekty bezpieczeństwa i zarządzania kryzysowego*, Mirosław Włodarczyk, Andrzej Marjański, Łódź 2009; s.70.

⁴ A. Skrabacz, *O Bezpieczeństwie Narodowym w Polsce.*, Strategium, Słupsk 2008, s. 7–9.

manitarną ludności cywilnej. Z wojskowego punktu widzenia istnienie rozbudowanych, masowych struktur wojskowych przechodzi powoli do historii. W obecnych czasach różnorodnym rodzajom sił zbrojnych będzie się przypisywało nowe zadania, cele a obecne ulegną gruntownemu przewartościowaniu, przemodelowaniu. Armie wielu państw świata już dziś zaczynają zmieniać swoją strukturę. Wszystkie komponenty wchodzące w skład sił zbrojnych danego państwa zaczynają przystosowywać się do nowych wyzwań a także działań, dla których pisane są nowe strategie i doktryny uwzględniające zastosowanie sił zbrojnych w czasie wojny ale także w czasie pokoju i sytuacji kryzysowych. Obecnie wiele armii przystosowuje swoje poszczególne komponenty wchodzące w skład sił zbrojnych danego państwa do skutecznego działania często na dalekich obszarach od macierzystego punktu stacjonowania poszczególnych jednostek wojskowych⁵.

AKTY PRAWNE REGULUJĄCE UŻYCIE SIŁ ZBROJNYCH RP W SYTUACJACH KRYZYSOWYCH

W myśl postanowień Konstytucji RP Siły Zbrojne RP służą ochronie niepodległości i niepodzielności jej terytorium oraz zapewnienia bezpieczeństwa i nienaruszalności jej granic⁶.

W Strategii Bezpieczeństwa Państwa Siły Zbrojne RP są podstawowym, wyspecjalizowanym elementem systemu obronności państwa oraz głównym – obok dyplomacji instrumentem realizacji Strategii Bezpieczeństwa państwa. Wykonują one zadania wynikające zarówno z planów reagowania kryzysowego jak i obrony państwa. Oczywiście nie można pominąć roli Sił Zbrojnych RP w systemie obronności i systemie sojuszniczym NATO, którego Polska jest członkiem od 1999 roku. Zadania Sił Zbrojnych RP zapisane są m. in. w Konstytucji RP, w myśl której Siły Zbrojne Rzeczypospolitej Polskiej służą ochronie niepodległości państwa i niepodzielności jego terytorium oraz zapewnieniu bezpieczeństwa i nienaruszalności jego granic, ponadto Siły Zbrojne RP uczestniczą w zadaniach stabilizacyjnych i prewencyjnych. W czasie pokoju jest to zadanie reagowania kryzysowego.

⁵ Art. 4.6-4.8, *Strategia Bezpieczeństwa Narodowego Rzeczypospolitej Polskiej*, Warszawa 2007.

⁶ Art. 26 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z 6 kwietnia 1997 r. Dz. U. z 1997 r. nr 78, poz. 216.

Siły Zbrojne RP wykonują zadania z zakresu reagowania kryzysowego na podstawie:

- ustawy z dnia 21 listopada 1967 r. o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. nr 241, poz. 2416 z późn. zm.);
- ustawy z dnia 26 kwietnia 2007 r. o zarządzaniu kryzysowym (Dz. U. z dnia 21 maja 2007 r.);
- ustawy z dnia 18 kwietnia 2002 r. o stanie klęski żywiołowej (Dz. U. nr 62 poz. 558 z późn. zm.);
- ustawy z dnia 21 czerwca 2002 r. o stanie wyjątkowym (Dz. U. nr 113 poz. 985 z późn. zm.);
- ustawy z dnia 6 kwietnia 1990 o Policji (Dz. U. nr 7 poz. 58 z późn. zm.).

Struktura organizacyjna Sił Zbrojnych RP ma charakter hierarchiczny. Na czele Sił Zbrojnych RP stoi Prezydent RP, następnie Minister Obrony Narodowej i są to stanowiska polityczne (gdyż pochodzą w wyniku wyborów). Następnie Siłami Zbrojnymi zarządza Szef Sztabu Generalnego, któremu podlegają dowództwa sił powietrznych, lądowych, marynarki wojennej, sił specjalnych a także inspektorat sił zbrojnych, dowództwo operacyjne, inspektorat wsparcia sił zbrojnych, żandarmeria wojskowa. Pod wszystkie wyżej wymienione dowództwa podlegają jednostki podległe. Siły Zbrojne RP mogą brać udział w zwalczaniu klęsk żywiołowych, nadzwyczajnych zagrożeń środowiska i likwidacji ich skutków oraz w akcjach poszukiwania i ratowania życia⁷. Warto dodać, że użycie Sił Zbrojnych RP przewidziane jest do działania na rzecz układu pozamilitarnego w celu przeciwdziałania sytuacjom kryzysowym w warunkach ogłoszenia stanów nadzwyczajnych w warunkach ogłoszenia stanu wyjątkowego. W czasie stanu wyjątkowego Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej, na wniosek Prezesa Rady Ministrów, może postanowić o użyciu oddziałów i pododdziałów Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej do przywrócenia normalnego funkcjonowania państwa, jeżeli dotychczas zastosowane siły i środki zostały wyczerpane⁸. W przypadku wystąpienia stanu klęski żywiołowej na terenie danego województwa Minister Obrony Narodowej może przekazać do dyspozycji wojewodzie pododdziały i oddziały Sił Zbrojnych RP w celu zapobiegania skutkom klęski żywiołowej lub w celu usunięcia szkód, strat

⁷ Art. 3, ust 1a Ustawy z dnia 21 listopada 1967 r. o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej, Dz. U. Nr 241, poz. 2416 z późn. zm.

⁸ Art. 11 p.1 Ustawy z dnia 21 czerwca 2002 r. o stanie wyjątkowym, Dz. U. nr 113 poz. 985 z późn. zm.

przez nią wywołanych. W ramach reagowania na sytuacje kryzysowe Siły Zbrojne RP mogą brać udział na obszarze kraju w:

- działaniach antyterrorystycznych;
- zwalczaniu powodzi i zjawisk lodowych;
- akcjach odśnieżania;
- akcjach ratowniczo-gaśniczych i usuwaniu skutków pożarów przestrzennych;
- rozpoznaniu i likwidacji skażeń spowodowanych awarią chemiczną (wypadkiem radiacyjnym) lub aktem terroru;
- oczyszczaniu terenu z przedmiotów wybuchowych i niebezpiecznych;
- akcjach poszukiwawczo-ratowniczych;
- działaniach przeciwepidemicznych.

W czasie stanu klęski żywiołowej, jeżeli użycie innych sił i środków jest niemożliwe lub niewystarczające, Minister Obrony Narodowej może przekazać do dyspozycji wojewody, na którego obszarze działania występuje klęska żywiołowa, pododdziały lub oddziały Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej, wraz ze skierowaniem ich do wykonywania zadań związanych z zapobieżeniem skutkom klęski żywiołowej lub ich usunięciem⁹. Warto dodać, że Użycie oddziałów i pododdziałów Sił Zbrojnych RP do realizacji zadań z zakresu reagowania kryzysowego nie może ograniczać ich zdolności do realizacji zadań konstytucyjnych i umów międzynarodowych¹⁰.

Do działań ratowniczych lub prewencyjnych, w których biorą udział Siły Zbrojne RP należy m. in.:

- monitorowanie i ocena zagrożeń;
- zadania poszukiwawczo – ratownicze;
- ewakuacja i tymczasowe zapewnienie bytu ewakuowanym;
- izolowanie miejsc zagrożonych i współdziałanie w ochronie pozostawionego mienia;
- prace wymagające użycia specjalistycznego sprzętu technicznego i materiałów wybuchowych z zasobów Sił Zbrojnych RP;
- usuwanie materiałów niebezpiecznych i ich unieszkodliwianie;
- zabiegi specjalne;
- odbudowa infrastruktury technicznej;

⁹ Art. 18 ust. 1 Ustawy z dnia 18 kwietnia 2002 r. o stanie klęski żywiołowej, Dz. U. 2002 Nr 62 poz. 558.

¹⁰ Art. 11 ust. 2 Ustawy z dnia 21 czerwca 2002 r. o Stanie Wyjątkowym, Dz. U. z 2002 r. Nr 113, poz. 985.

- współdziałal w zapewnianiu przejezdności szlaków komunikacyjnych;
- pomoc medyczna oraz zadania sanitarnohigieniczne i przeciwepidemiczne¹¹.

W rozporządzeniu wskazano także, że podstawą udziału SZ RP w realizacji działań ratowniczych lub prewencyjnych są: plan zarządzania kryzysowego, opracowany przez wojewódzki zespół zarządzania kryzysowego; lub plan zarządzania kryzysowego, opracowany przez Rządowy Zespół Koordynacji Kryzysowej, o ile stan klęski żywiołowej jest wprowadzony na obszarze większym niż jedno województwo. Podobne zadania z zakresu zarządzania kryzysowego mają oddziały i pododdziały Sił Zbrojnych RP w myśl przepisów Ustawy o Zarządzaniu Kryzysowym z dnia 26 kwietnia 2007 r. Zadania te, Siły Zbrojne RP realizują stosownie do ich przygotowania specjalistycznego, zgodnie z wojewódzkim planem zarządzania kryzysowego. Plany Zarządzania Kryzysowego przy ich tworzeniu podlegają konsultacji z Ministrem Obrony Narodowej w zakresie:

- warunków i czynników, które powodują użycie oddziałów Sił Zbrojnych RP w działaniach ratowniczych lub prewencyjnych;
- składu i wyposażenia oddziałów Sił Zbrojnych RP, a także zabezpieczenia logistycznego koniecznego do realizacji powierzonych zadań;
- działań a także środków, które zostaną podjęte przez działające na terenie województwa jednostki organizacyjne, których celem będzie zabezpieczenie logistyczne poszczególnych komponentów Sił Zbrojnych RP uczestniczących w zadaniach mających na celu usunięcie skutków klęsk żywiołowych, konsultacje dotyczą także zakresu wsparcia oddziałów Sił Zbrojnych RP w zakresie zakwaterowania, wyżywienia, pomocy medycznej, zabezpieczenia materiałowo -- technicznego i łączności;
- korzystania przez oddziały SZ z poszczególnych składników i elementów infrastruktury technicznej w czasie wykonywania powierzonych im zadań.¹²

Poszczególne oddziały a także pododdziały Sił Zbrojnych RP mogą być przekazane do dyspozycji wojewody w celu realizacji zadań związanych z zapobieganiem, usuwaniem skutków klęsk żywiołowych w pełnym składzie etatowym albo jako tworzone doraźnie zgrupowania zadaniowe. Do-

¹¹ Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 20 lutego 2003 r. w sprawie zasad udziału pododdziałów i oddziałów SZ RP w zapobieganiu skutkom klęski żywiołowej lub ich usuwania, Dz. U. z dnia 10 marca 2003 r.

¹² Na podstawie <http://rcb.gov.pl/wp-content/uploads/KPZK-cz.3.pdf>, dostęp dnia 02.09.2015 r.

wodzenie, tymi oddziałami, odbywa się na zasadach określonych w regulaminach wojskowych i według procedur obowiązujących w Sił Zbrojnych RP.

Obowiązujące na obszarze RP akty Prawne takie jak Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej a także przywoływana Ustawa o Zarządzaniu Kryzysowym zapewniają obywatelom bezpieczeństwo. Na terenie Rzeczypospolitej Polskiej zadania z zakresu zarządzania kryzysowego sprawuje Rada Ministrów. W sytuacjach, w których konieczne jest szybkie podjęcie decyzji zarządzanie kryzysowe sprawuje minister do spraw wewnętrznych, powinien on jednak niezwłocznie powiadomić o swoich decyzjach Prezesa Rady Ministrów. Wszelkie decyzje podjęte przez Ministra ds. wewnętrznych wymagają późniejszego zatwierdzenia przez Radę Ministrów. Organem opiniodawczym a także doradczym w kwestiach inicjowania i koordynowania przedsięwzięć podejmowanych w zakresie zarządzania kryzysowego jest Rządowy Zespół Zarządzania Kryzysowego (RZZK), w skład którego wchodzi: Prezes Rady Ministrów, który jest zarazem przewodniczącym RZZK, Minister Obrony Narodowej i minister właściwy do spraw wewnętrznych, Minister Spraw Zagranicznych; Minister Koordynator Służb Specjalnych – jeżeli został powołany.

RYS 1. RZĄDOWY ZESPÓŁ ZARZĄDZANIA KRYZYSOWEGO

Źródło: opracowanie własne

W posiedzeniach Zespołu, na prawach członka, biorą udział wyznaczone przez przewodniczącego, w zależności od potrzeb, następujące organy administracji rządowej – ministrowie kierujący działami administracji rządowej: administracja publiczna, budownictwo, gospodarka przestrzenna i mieszkaniowa, finanse publiczne, gospodarka, morska, gospodarka wodna, instytucje finansowe, informatyzacja, kultura i ochrona dziedzictwa narodowego, łączność, oświata i wychowanie, rolnictwo,

sprawiedliwość, środowisko, transport, zdrowie, praca i zabezpieczenie społeczne; Główny Geodeta Kraju; Główny Inspektor Sanitarny; Główny Lekarz Weterynarii; Komendant Główny Państwowej Straży Pożarnej; Komendant Główny Policji; Komendant Główny Straży Granicznej; Prezes Państwowej Agencji Atomistyki; Prezes Urzędu Lotnictwa Cywilnego; Szef Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego; Szef Agencji Wywiadu; Szef Obrony Cywilnej Kraju; Szef Służby Kontrwywiadu Wojskowego; Szef Służby Wywiadu Wojskowego. Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej może skierować do prac Zespołu, na prawach członka, Szefa Biura Bezpieczeństwa Narodowego lub innego przedstawiciela¹³. Zważywszy na powyżej wymienione organy administracji rządowej możemy stwierdzić, że dzięki rozbudowanej liście organów, które uprawnione są do udziału w pracach Rządowego Zespołu Zarządzania Kryzysowego formuła pracy tego zespołu może być bardzo elastyczna i dostosowywać swój skład do konkretnej potrzeby bądź sytuacji. Do najważniejszych zadań Rządowego Zespołu w myśl przepisów ujętych w ustawie o zarządzaniu kryzysowym należy:

- przygotowywanie propozycji użycia sił i środków niezbędnych do opamowania sytuacji kryzysowych;
- doradzanie w zakresie koordynacji działań organów administracji rządowej, instytucji państwowych i służb w sytuacjach kryzysowych;
- opiniowanie sprawozdań końcowych z działań podejmowanych w związku z zarządzaniem kryzysowym;
- opiniowanie potrzeb w zakresie odtwarzania infrastruktury lub przywrócenia jej pierwotnego charakteru;
- opiniowanie i przedkładanie Radzie Ministrów Krajowego Planu Zarządzania Kryzysowego;
- opiniowanie projektu zarządzenia Prezesa Rady Ministrów, o którym mowa w art. 7 ust. 4¹⁴;

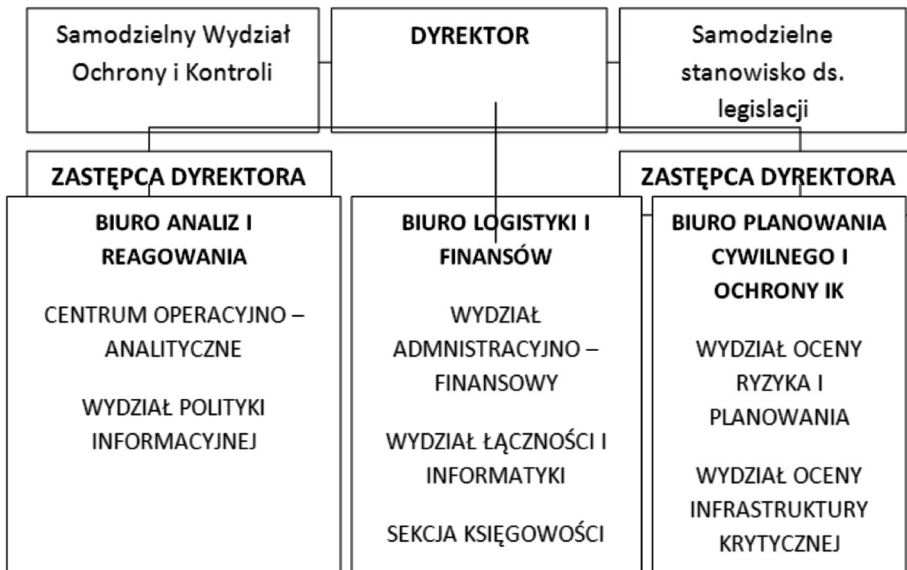
Organem, który w polskich warunkach stanowi pewnego rodzaju novum jest wg ustawy Rządowe Centrum Bezpieczeństwa, które zostało powołane na mocy art. 10. ustawy o Zarządzaniu Kryzysowym. Najważniejszym zadaniem Rządowego Centrum jest zapewnienie optymalnej obsługi

¹³ Art. 8 Ustawy z dnia 26 kwietnia 2007 r. o zarządzaniu kryzysowym (Dz. U. z dnia 21 maja 2007 r.).

¹⁴ Ustawa z dnia 26 kwietnia 2007 r. o zarządzaniu kryzysowym, Dz. U. 2007 Nr 89 poz. 590.

Prezesa Rady Ministrów, Rady Ministrów a także Rządowego Centrum Zarządzania Kryzysowego w kwestiach dotyczących zarządzania kryzysowego. Pracami Rządowego Centrum kieruje dyrektor centrum, który powoływany jest przez Prezesa Rady Ministrów.

RYS 2. STRUKTURA ORGANIZACYJNA
RZĄDOWEGO CENTRUM BEZPIECZEŃSTWA

Źródło: Opracowanie własne na podstawie rcb.gov.pl, dostęp dnia 12 sierpnia 2015.

Na szczeblu Ministerstwa Obrony Narodowej podobnie jak w przypadku wszystkich szczebli administracji samorządowej funkcjonuje Zespół Zarządzania Kryzysowego (ZZK MON) oraz Centrum Zarządzania Kryzysowego (CZK MON). Centrum posiada stałe elementy w postaci pionu ochrony informacji niejawnych oraz komórki administracji ogólnej. W skład Centrum Zarządzania Kryzysowego Ministerstwa Obrony Narodowej mogą wchodzić także doraźnie: ośrodek kierowania, pion przeciwdziałania terroryzmowi, pion reagowania kryzysowego oraz pion analizy i oceny zagrożeń¹⁵.

¹⁵ R. Skowroński, *Współdziałanie SZ RP z władzami cywilnymi w sytuacjach kryzysowych, Materiały z sympozjum naukowego nt.: Wojsko w niemilitarnych sytuacjach kryzysowych*, Akademia Obrony Narodowej, Warszawa 2008, s. 15- 30.

Sztab Kryzysowy działający przy Ministerstwie Obrony Narodowej (MON) realizuje swoje zadania przeważnie podczas reakcji na konkretną sytuację. Szczegółowa tematyka reagowania kryzysowego w resorcie obrony narodowej została skatalogowana i przedstawiona w dokumentach określających właściwości komórek organizacyjnych Ministerstwa Obrony Narodowej i dowództw rodzajów sił zbrojnych. Zgodnie z postanowieniami zawartymi w regulaminie organizacyjnym MON za zagadnienia związane z problematyką reagowania kryzysowego w resorcie odpowiada Generalny Zarząd Operacyjny P3 (Sztab Generalny Wojska Polskiego)¹⁶.

Do najważniejszych zadań Sztabu Kryzysowego MON z zakresu zarządzania w sytuacjach kryzysowych należy:

- planowanie rozwinięcia, użycia i zabezpieczenia Sił Zbrojnych RP w czasie kryzysu a także współpracy z dowództwami i poszczególnymi agendami Organizacji Traktatu Północnoatlantyckiego w zakresie m.in. użycia Sił Zbrojnych RP w sytuacjach kryzysowych;
- podtrzymywaniu zdolności Sztabu Kryzysowego MON do rozwinięcia i wsparcia procesu decyzyjnego kierownictwa resortu przy wypracowywaniu decyzji o użyciu i wykorzystaniu sił i środków Sił Zbrojnych RP w warunkach kryzysowych,
- opracowywania zasad i procedur funkcjonowania elementów mechanizmu Zarządzania Kryzysowego w ministerstwie¹⁷.

Realizując art. 12 ust. 4 ustawy o zarządzaniu kryzysowym Minister Obrony Narodowej wydał zarządzenie nr 77/MON z dnia 13 lipca 2012 r. w sprawie organizacji, składu oraz miejsca i trybu pracy **Zespołu Zarządzania Kryzysowego Ministerstwa Obrony Narodowej**. Na mocy powyższego zarządzenia powołano w nim Zespół Zarządzania Kryzysowego w Ministerstwie Obrony Narodowej. Zespół ten jest organem opiniodawczo - doradczym Ministra Obrony Narodowej w sprawach inicjowania i koordynowania działań podejmowanych w zakresie zarządzania kryzy-

¹⁶ Zarządzenie nr 40/MON Ministra Obrony Narodowej w sprawie regulaminu organizacyjnego Ministerstwa Obrony Narodowej, Dz. Urz. MON z dnia 12 grudnia 2006 r.

¹⁷ G. Lisowski, *Rola i zadania Sił Zbrojnych RP w zarządzaniu kryzysowym państwa* [w:] *Bezpieczeństwo i zarządzanie kryzysowe – aktualne wyzwania. Współczesne aspekty bezpieczeństwa i zarządzania kryzysowego*, Mirosław Włodarczyk, Andrzej Marjański, Łódź, 2009, s.79.

sowego¹⁸. Do głównych zadań Zespołu Zarządzania Kryzysowego w Ministerstwie Obrony Narodowej należy:

- Realizacja zadań z zakresu planowania cywilnego, w tym: analiza i ocena możliwości wystąpienia zagrożeń lub ich rozwoju, wypracowywanie wniosków i propozycji dotyczących zapobiegania i przeciwdziałania zagrożeniom, przedstawianie szczegółowych sposobów i środków reagowania na zagrożenie oraz ograniczania ich skutków.
- Realizacja zadań stałego dyżuru w ramach gotowości obronnej państwa.
- Wykonywanie zadań z wykazu przedsięwzięć Narodowego Systemu Pogotowia Kryzysowego.
- Realizacja zadań z zakresu ochrony infrastruktury krytycznej.

W skład Zespołu Zarządzania Kryzysowego MON wchodzi przewodniczący - Minister Obrony Narodowej, zastępcy - Sekretarz Stanu w Ministerstwie Obrony Narodowej, Szef Sztabu Generalnego Wojska Polskiego, sekretarz - Szef Centrum Zarządzania Kryzysowego Ministerstwa Obrony Narodowej a także członkowie: Podsekretarze Stanu w Ministerstwie Obrony Narodowej, Dyrektor Generalny Ministerstwa Obrony Narodowej, Dyrektor Departamentu Polityki Bezpieczeństwa Międzynarodowego, Dyrektor Departamentu Prasowo-Informacyjnego, Dyrektor Departamentu Strategii i Planowania Obronnego, Szef Służby Kontrywywiadu Wojskowego, Szef Służby Wywiadu Wojskowego. Głównym miejscem pracy Zespołu jest siedziba Ministra Obrony Narodowej w Warszawie, natomiast posiedzenia Zespołu zwołuje przewodniczący z własnej inicjatywy lub na wniosek innych osób wchodzących w skład Zespołu.. W myśl przepisów zarządzenia posiedzenia Zespołu zwołuje się co najmniej raz w roku,, jednak w sytuacjach kryzysowych i podczas ćwiczeń –ich częstotliwość uwarunkowana jest w zależności od potrzeb. Skład Zespołu na posiedzenia określa przewodniczący w zależności od potrzeb i charakteru rozpatrywanej problematyki. Co warte podkreślenia w sytuacjach niecierpiących zwłoki przewodniczący może zarządzić natychmiastowe stawienie osób wchodzących w skład Zespołu¹⁹. W zakresie wykonywania zadań Zespół współpracuje w szczególności z: Rządowym Zespo-

¹⁸ Zarządzenie nr 77/MON Ministra Obrony Narodowej z dnia 13 lipca 2012 r. w sprawie organizacji, składu oraz miejsca i trybu pracy Zespołu Zarządzania Kryzysowego Ministerstwa Obrony Narodowej, Dz. Urz. MON z dnia 16 lipca 2012 r.

¹⁹ Zarządzenie nr 77/MON Ministra Obrony Narodowej z dnia 13 lipca 2012 r. w sprawie organizacji, składu oraz miejsca i trybu pracy Zespołu Zarządzania Kryzysowego Ministerstwa Obrony Narodowej, Dz. Urz. MON z dnia 16 lipca 2012 r.

łem Zarządzania Kryzysowego oraz zespołami zarządzania kryzysowego ministerstw oraz urzędów centralnych. W celu skutecznego i sprawnego wykorzystania przeznaczonych specjalistycznych sił i środków a także koordynacji i monitorowania działań realizowanych z udziałem oddziałów i pododdziałów Sił Zbrojnych RP a także dla utrzymania prawidłowego obiegu informacji na poszczególnych szczeblach dowództw sił zbrojnych inspektoratów i służb powołane zostały grupy reagowania kryzysowego. Na szczeblach dowództw okręgów wojskowych, dowództwa Garnizonu Warszawa, dowództw garnizonów i związków taktycznych, baz lotniczych, oddziałów Żandarmerii Wojskowej a także wojewódzkich sztabów wojskowych powołane zostały grupy operacyjne, natomiast na szczeblu jednostek wojskowych zespoły operacyjne²⁰. W ramach reagowania na poszczególne sytuacje kryzysowe poszczególne komponenty sił zbrojnych RP mogą być wykorzystane do np. działań antyterrorystycznych, zwalczaniu skutków powodzi i zjawisk lodowych, akcjach odśnieżania, niwelowaniu zjawisk spowodowanych suszą, wysychaniem rzek i jezior, akcjach ratowniczo - gaśniczych i usuwaniu skutków pożarów przestrzennych, usuwaniu z terenu przedmiotów wybuchowych i niebezpiecznych. Na podstawie decyzji nr 245/MON Ministra Obrony Narodowej z dnia 7 lipca 2010 r. w sprawie utworzenia Centrum Zarządzania Kryzysowego Ministerstwa Obrony Narodowej utworzono przy resorcie obrony Centrum Zarządzania Kryzysowego (CZK MON). Centrum jest jednostką organizacyjną podległą Ministrowi Obrony Narodowej, bezpośrednio podporządkowaną Szefowi Sztabu Generalnego Wojska Polskiego. Centrum Zarządzania Kryzysowego MON jest jednostką właściwą w obszarze analizowania i oceniania zagrożeń kryzysowych a także obserwowania, analizowania i oceniania zagrożeń kryzysowych. Centrum pełni też rolę planowania i koordynowania oddziałów i pododdziałów sił zbrojnych do zadań związanych z niemilitarnymi zagrożeniami o podłożu np. kryzysowym a także do kompleksowego wsparcia procesu zarządzania kryzysowego i planowania cywilnego. Centrum Zarządzania Kryzysowego działającego przy MON odpowiada także za doskonalenie całościowego systemu reagowania i planowania kryzysowego w MON. Pełni ponadto rolę koordynatora działań polegających na współpracy sił i środków podległych resortowi

²⁰ M. Banasik, *Siły Zbrojne Rzeczypospolitej Polskiej we współczesnym zarządzaniu kryzysowym*, [w:] *Wybrane Zagadnienia Zarządzania Kryzysowego pod redakcją G. Sobolewskiego*, Warszawa 2012, s.116.

obrony z innymi jednostkami zarówno o układzie narodowym jak i ponadnarodowym w celu doskonalenia możliwości w zakresie reagowania na sytuacje kryzysowe. Centrum stanowi także etatowy organ wykonawczy wcześniej wymienionego Zespołu Zarządzania Kryzysowego działającego przy Ministerstwie Obrony Narodowej. A także stanowi ważne ogniwo przy wymianie informacji pomiędzy poszczególnymi ogniwami działającymi w całej strukturze zespołów, centrów zarządzania i reagowania na sytuacje kryzysowe. Centrum pełni wiele zadań a główne z nich polegają na realizacji zadań określonych w ustawie o zarządzaniu kryzysowym a także te związane z potrzebą prawidłowego zabezpieczenia współpracy oraz wymianą informacji pomiędzy wojskowymi strukturami NATO i UE.

Do głównych zadań centrum można zaliczyć:

- obsługa prac Zespołu Zarządzania Kryzysowego w Ministerstwie Obrony Narodowej pod względem merytorycznym, techniczno-organizacyjnym oraz ochrony informacji niejawnych i obsługi kancelaryjnej;
- planowanie i koordynowanie użycia Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej w sytuacjach kryzysowych;
- opracowywanie projektów dokumentów normatywnych Ministra Obrony Narodowej oraz monitorowanie realizacji zadań z zakresu zarządzania kryzysowego przez jednostki i komórki organizacyjne resortu obrony narodowej;
- monitorowanie działalności szkoleniowo-operacyjnej wojsk, uczestniczenie w systemie meldowania o wypadkach i rażących naruszeniach dyscypliny wojskowej oraz uruchamianie procedur w zakresie aktywowania sił i środków wydzielanych z Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej w sytuacjach kryzysowych;
- zapewnienie wymiany informacji z wojskowymi strukturami dowodzenia oraz zarządzania kryzysowego Organizacji Traktatu Północnoatlantyckiego i Unii Europejskiej²¹.

Utworzone Centrum Zarządzania Kryzysowego MON działa przy resorcie na mocy rozporządzenia ministra obrony narodowej a także jest wynikiem zapisów ustawy o zarządzaniu kryzysowym z 2007 r. i stanowi integralną część Krajowego Sytemu Zarządzania Kryzysowego. Na etapie tworzenia centrum przyjęto założenie, że będzie one zapewniało właściwą realizację zapisów ustawy o zarządzaniu kryzysowym co definiuje jego

²¹ Decyzja nr 245/MON Ministra Obrony Narodowej z dnia 7 lipca 2010 r. w sprawie utworzenia Centrum Zarządzania Kryzysowego Ministerstwa Obrony Narodowej.

główne zadania w obszarze wsparcia władz cywilnych w reagowaniu kryzysowym ograniczonym właściwie do wsparcia tych władz do reagowania na zagrożenia o charakterze niemilitarnym na obszarze RP a także monitorowania zagrożeń.

WNIOSKI I DOŚWIADCZENIA Z FUNKCJONOWANIA SYSTEMU ZARZĄDZANIA KRYZYSOWEGO W RESORCIE OBRONY NARODOWEJ

Całościowe i kompleksowe analizy dotyczące skuteczności działań podejmowanych przez poszczególne organy działające przy resorcie obrony narodowej wymagają precyzyjnych analiz i ocen w oparciu o konkretne sytuacje kryzysowe. Zasadniczo można przyjąć, że potrzeba w tej materii szerszego podejścia w kontekście podejmowanych działań o charakterze zarządzania kryzysowego przez resort obrony narodowej. Obecnie rola resortu w tym obszarze postrzegana jest głównie przez pryzmat zadań nałożonych na Siły Zbrojne RP w ustawie o zarządzaniu kryzysowym, które w zasadniczym stopniu warunkuje użycie oddziałów i pododdziałów sił zbrojnych RP w poszczególnych zagrożeniach o charakterze niemilitarnym na terenie RP. Pojawiają się opinie, że takie podejście sprawia, że Siły Zbrojne RP nie zapewniają skutecznej realizacji zadań o charakterze np. polityczno – militarnym a także niemilitarnym poza granicami kraju, zwłaszcza w kontekście ostatnich wydarzeń mającymi miejsce z dala od granic Polski²². Istotnym problemem dla większości polskiej klasy politycznej jest brak strategicznego, długofalowego myślenia o bezpieczeństwie. W wielu przypadkach dopiero jego realne wystąpienie wywołuje przyspieszone pracę nad tworzeniem w tej materii prawem. Od wielu lat zarówno eksperci jak i publicyści zwracali uwagę także na fakt, że zasadne wydaje się wprowadzenie jednolitej, transparentnej i spójnej definicji zakresu dopuszczalnej siły stosowanej przez wojsko na terytorium kraju, zwłaszcza, iż żadne przepisy obowiązujące w zakresie użycia siły wojskowej na terytorium państwa nie zawiera podstaw prawnych „zasad użycia siły”²³. Duża liczba przepisów prawnych normalizujących użycie Sił Zbrojnych RP w razie wystąpienia sytuacji kryzysowej powoduje okre-

²² <http://obronanarodowa.pl/artykuly/display/wplyw-kryzysu-na-ukrainie-na-bezpieczenstwo-rp/>, dostęp dnia 25.08.2015 r.

²³ B. Janusz - Pawletta, *Dopuszczalność użycia Sił Zbrojnych RP na terytorium kraju w przypadku zagrożenia terroryzmem*, Zeszyty Naukowe Akademii Obrony Narodowej, nr 4 (85), Warszawa 2011, s. 91.

ślone trudności o charakterze interpretacyjnym²⁴. Obecne obowiązujące procedury przewidują zbyt długą drogę i co za tym idzie czas potrzebny na wydelegowanie jednostek wojskowych do wsparcia administracji rządowej lub samorządowej w sytuacjach kryzysowych. W wielu wypadkach szybkość podejmowania decyzji może mieć kluczowe znaczenie. Dodatkowo warto wspomnieć, że pewien chaos kompetencyjny został wprowadzony do Sił Zbrojnych RP poprzez powołanie od stycznia 2014 roku, Dowództwa Generalnego i Dowództwa Operacyjnego Sił Zbrojnych, przy jednoczesnym ograniczeniu zadań Sztabu Generalnego Wojska Polskiego²⁵. Warto zwrócić uwagę na fakt, że praktyka wielu państw wskazuje, iż do skutecznego opanowania np. skutków terroryzmu a także do efektywnego przeciwdziałania mu na obszarze własnego państwa są potrzebne wojska terytorialne. To one przyjmują w pierwszych momentach po ataku terrorystycznym ciężar zabezpieczenia terenu wokół miejsca zamachu i podejmują główny wysiłek stawienia czoła wyzwaniom udzielenia pomocy poszkodowanym. Wśród wielu państw świata wojska terytorialne posiadają m. in. Stany Zjednoczone, Francja, Wielka Brytania, Włochy, Hiszpania a także Rosja. Obecnie w Polsce po likwidacji jednostek Obrony Terytorialnej nie ma pododdziałów pełniących tę rolę. Narodowe Siły Rezerwy jako składnik rezerw, głównie dla sił operacyjnych, nie jest w stanie wypełnić tych zadań, głównie z uwagi na stan ilościowy i sprzętowy tych sił w porównaniu do podstawowych potrzeb w tym zakresie²⁶. Bardzo dużym problemem na który zwraca uwagę wielu publicystów a także ekspertów jest obecna struktura dyslokacji jednostek wojskowych Sił Zbrojnych RP. Rozmieszczenie poszczególnych jednostek wojskowych jest często niefunkcjonalne w stosunku do rejonów ich potencjalnego użycia, a więc obszarów, gdzie możliwe jest wystąpienie zagrożeń kryzysowych. Ma to niedobry wpływ na dyspozycyjność jednostek wojskowych a także na ich przygotowanie do działań ratowniczych i prewencyjnych, jak też możliwości wykorzystania i użycia sprzętu specjalistycznego²⁷. W odniesieniu

²⁴ W. Kitler i inni (red.), *Aspekty prawne bezpieczeństwa narodowego RP. Część ogólna*, Warszawa 2013, s. 15.

²⁵ M. Walaszczyk, *Chaos w armii*, <http://www.naszdziennik.pl/wp/74016,chaos-w-armii.html>, dostęp dnia 25.08.2015 r.

²⁶ <http://obronanarodowa.pl/artykuly/display/obrona-terytorialna-w-strukturach-panstw-czlonkowskich-nato-wywodzacych-si-z-bylego-ukladu-warszawskiego/>, dostęp dnia 24.08.2015 r.

²⁷ G. Pietrek, *Współdziałanie terenowych organów administracji wojskowej z organami administracji rządowej i samorządowej w sytuacjach kryzysowych*, Słupsk 2011, s. 59.

do ostatnich wydarzeń związanych z napływem fali emigrantów z Syrii i krajów Afryki Północnej zagrożenia o charakterze kryzysowym spowodowane mogą być także napływem, zwłaszcza niekontrolowanym tysięcy emigrantów²⁸. Obecnie brakuje konkretnych i precyzyjnych uregulowań użycia Sił Zbrojnych RP jako wzmocnienia Straży Granicznej w razie wystąpienia w rejonie przygranicznym zagrożeń o charakterze niemilitarnym, szczególnie w wypadku wystąpienia na wschodnich granicach RP fali uciekinierów wskutek wystąpienia zaostrzenia sytuacji wewnętrznej w krajach sąsiadujących z Polską²⁹.

WNIOSKI

Konkludując stwierdzić należy, że rola Sił Zbrojnych RP w systemie zarządzania kryzysowego będzie coraz bardziej znacząca. Obecnie udział oddziałów i pododdziałów Sił Zbrojnych RP w systemie zarządzania kryzysowego uwarunkowany jest poprzez wiele ustaw, rozporządzeń. Istnienie wielu aktów prawnych regulujących sposób użycia poszczególnych komponentów sił zbrojnych w systemie zarządzania kryzysowego w znaczący sposób ogranicza możliwości podejmowania szybkich decyzji. Ma to istotny wpływ na efektywne wykorzystanie potencjału oddziałów i pododdziałów wojskowych w zakresie realizacji zadań związanych z reagowaniem na sytuacje kryzysowe. Pojawiające się nowe zagrożenia a także udział Polski w ponadnarodowych systemach zarządzania kryzysowego sprawia, że przed Siłami Zbrojnymi RP stoi wiele wyzwań. Dotyczą one w szczególności przystosowania Sił Zbrojnych RP do działań związanych z niemilitarnymi zagrożeniami a także wsparcia w realizacji tych zadań organów administracji samorządowej.

BIBLIOGRAFIA

1. Banasik M., *Siły Zbrojne Rzeczypospolitej Polskiej we współczesnym zarządzaniu kryzysowym* [w:] *Wybrane Zagadnienia Zarządzania Kryzysowego pod redakcją G. Sobolewskiego*, Warszawa 2012
2. Karp J., *Bezpieczeństwo państwa* [w:] *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz encyklopedyczny*, W. Skrzydło, S. Grabowska, R. Grabowski (red.), Warszawa 2009.

²⁸ <http://www.polskieradio.pl/5/3/Artykul/1493375,Masowy-exodus-do-Europy-Macedonia-3-tysiacze-uchodzcow-dziennie>, dostęp dnia 25.08.2015 r.

²⁹ A. Zapalowski, *Wyzwania dla bezpieczeństwa Polski związane z regionalizacją Ukrainy*, Zeszyty Naukowe Akademii Obrony Narodowej nr 4 (89), Warszawa 2012, s. 119-134.

3. Kitler W., *Aspekty prawne bezpieczeństwa narodowego RP. Część ogólna*, Warszawa 2013.
4. Lisowski G., *Rola i zadania Sił Zbrojnych RP w zarządzaniu kryzysowym państwa [w:] Bezpieczeństwo i zarządzanie kryzysowe – aktualne wyzwania. Współczesne aspekty bezpieczeństwa i zarządzania kryzysowego*, Mirosław Włodarczyk, Andrzej Marjański, Łódź 2009.
5. Janusz - Pawletta B., *Dopuszczalność użycia Sił Zbrojnych RP na terytorium kraju w przypadku zagrożenia terroryzmem*, *Zeszyty Naukowe Akademii Obrony Narodowej*, nr 4 (85), Warszawa 2011
6. Pietrek G., *Współdziałanie terenowych organów administracji wojskowej z organami administracji rządowej i samorządowej w sytuacjach kryzysowych*, Słupsk 2011.
7. Skrabacz A., *O Bezpieczeństwie Narodowym w Polsce*, [w:] Koziński M., *Strategium*, Słupsk 2008.
8. Skowroński R., *Współdziałanie SZ RP z władzami cywilnymi w sytuacjach kryzysowych*, *Materiały z sympozjum naukowego nt.: Wojsko w niemilitarnych sytuacjach kryzysowych*, Akademia Obrony Narodowej, Warszawa 2008.
9. Zapałowski A., *Wyzwania dla bezpieczeństwa Polski związane z regionalizacją Ukrainy*, *Zeszyty Naukowe Akademii Obrony Narodowej* nr 4 (89), Warszawa 2012.

Akty normatywne

10. Ustawa z dnia 18 kwietnia 2002 r. o stanie klęski żywiołowej, Dz. U. z dnia 22 maja 2002 r. nr 62 poz. 558.
11. Ustawa z dnia 21 czerwca 2002 r. o stanie wyjątkowym, Dz. U. z 2002 r. nr 113, poz. 985.
12. Ustawa z dnia 21 listopada 1967 r. o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej, Dz. U. nr 206, poz. 1288, 24 października 2008 r.
13. Ustawa z dnia 9 stycznia 2009 r. o zmianie ustawy o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej oraz o zmianie innych ustaw, Dz. U. z dnia 11 lutego 2009 r.
14. Ustawa z dnia 26 kwietnia 2007 r. o zarządzaniu kryzysowym, Dz. U. z dnia 21 maja 2007 r. nr 89 poz. 590.
15. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 20 lutego 2003 r. w sprawie zasad udziału pododdziałów i oddziałów SZ RP w zapobieganiu skutkom klęski żywiołowej lub ich usuwania, Dz. U. z dnia 10 marca 2003 r.

16. Zarządzenie nr 29 z dnia 3 października 2008 r. w sprawie organizacji, składu oraz miejsca i trybu pracy Zespołu Zarządzania Kryzysowego w Ministerstwie Obrony Narodowej.
17. Zarządzenie nr 40/MON Ministra Obrony Narodowej w sprawie regulaminu organizacyjnego Ministerstwa Obrony Narodowej, Dz. Urz. MON z dnia 12 grudnia 2006 r.
18. Zarządzenie nr 77/MON Ministra Obrony Narodowej z dnia 13 lipca 2012 r. w sprawie organizacji, składu oraz miejsca i trybu pracy Zespołu Zarządzania Kryzysowego Ministerstwa Obrony Narodowej, Dz. Urz. MON z dnia 16 lipca 2012 r.
19. Decyzja nr 245/MON Ministra Obrony Narodowej z dnia 7 lipca 2010 r. w sprawie utworzenia Centrum Zarządzania Kryzysowego Ministerstwa Obrony Narodowej.

JAROSŁAW CYLKOWSKI – magister administracji. Absolwent Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Gdańskiego. Ukończył studia licencjackie z zakresu Stosunków Międzynarodowych na Uniwersytecie Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy. Główny przedmiot zainteresowań naukowych to zagadnienia związane z bezpieczeństwem i zarządzaniem kryzysowym.